

A MAGÁNBIZTONSÁG ÁLTAL
HOZZÁADOTT ÉRTÉK
A TERRORIZMUS ELLENI KÜZDELEMBEN

Mindennapjaink biztonságának megteremtése, így a terrorizmus elleni küzdelem sem képzelhető már el a magánbiztonsági szektor egyre bővülő kapacitása, az abban dolgozó személyek, szervezetek szakmai tevékenysége nélkül. Tanulmányomban a rendészet új struktúráját vizsgálom meg, és a biztonság megteremtésének sokszereplős küldetéséhez hozzáadott társadalmi-gazdasági érték fogalmát elemezve mutatok rá a posztmodern társadalmak változó rendészeti jellegére. Az államilag monopolizált rendészeti korszak végével, a mai rendészet multilaterális tevékenységével érvelve kívánom bizonyítani, hogy modern világunk rendszete átalakulóban, szerkezete változóban van. Rámutatva arra is, hogy a rendészet már nem a kormányok kizárólagos előjoga, sőt már az is kérdésessé vált, hogy vajon a kormányok-e a biztonság első számú szolgáltatói. Mindezek pedig egy új és különleges rendészeti struktúra létrejöttét eredményezték, amelyben a biztonság termékké vált. Megfizethető szolgáltatássá, amellyel kapcsolatban a társadalom tagjai a mérhető teljesítményt, a „kézzelfogható” értékek megvalósulását várják el.

A SOHA NEM LÁTOTT KIHÍVÁSOK KORSZAKA

A magánbiztonság történetét kutatva megállapítható, hogy bár számos formát öltött, a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó személyek, szervezetek működése főként olyan időkben terjedt el, amikor az állam nem volt képes az elvárt mértékű biztonságot garantálni. A második világháborút követően az európai társadalmaknak soha nem látott kihívásokkal kellett szembesülniük. A teljesség igénye nélkül gondolva itt például a globalizációra, az urbanizációra, a demográfiai és az éghajlatváltozásra, vagy akár a nemzetközi terrorizmus megjelenésére. A korábban elképzelhetetlennek tartott technikai fejlődés, a digitális forradalom dinamizmusa, a közbiztonsági kihívások özöne¹ újszerű megoldások lehetőségét kínálta az egyre nagyobb gazdasági

¹ DEÁK-NAGY-CSABA 2021.

és társadalmi jelentőségre szert tevő – csak az Európai Unióban mintegy kétmillió engedéllyel rendelkező biztonsági őrt foglalkoztató – „biztonsági ipar” számára.²

A biztonságunkat leginkább fenyegető kihívások közül a terrorizmust emelem ki, a NATO³ által használt hivatalos katonai megközelítést alapul véve: „a terrorizmus erő vagy erőszak személyek vagy vagyontárgyak elleni törvénytelen alkalmazása, illetve azzal való fenyegetés abból a célból, hogy kormányokat vagy társadalmakat befolyásoljanak vagy félemlítsenek meg valamilyen politikai, vallási vagy ideológiai cél elérése érdekében.”⁴ A megfélemlítés és a félelem pedig tekinthető a terrorizmus egyértelmű hozadékanak, különös tekintettel arra, hogy a cselekmények közvetlen áldozatait, károsultjait sok esetben legfeljebb szimbolikus kapcsolatban állnak az akciók valódi céljával, véletlenszerű kiválasztásuk pedig többnyire csak másodlagos jelentőségű. Ugyancsak a félelemkeltést és a terrorizmus közvetlen és közvetett hatásait erősíti – ezáltal a terrorista szervezetek céljait szolgálhatja – a hatásvadász média jelenléte is, mely gyakran élő adásban közvetíti és fokozza az amúgy is borzasztó valóságot, növeli a félelmet. Kimondva azt is, hogy a terrorizmus fogalmának egységesen elfogadott fogalmi meghatározása még várat magára, így annak hiánya egyfelől hátráltatja a különböző szervezetek közötti együttműködést, másfelől pedig gátolja azt, hogy a média objektív információkat szolgáltatthasson. Következésképpen pedig ez is hozzájárulhat a terroristák célkitűzéseinek könnyebb teljesüléséhez.⁵ Az egységes fogalmi meghatározástól függetlenül azonban az AKCS–EU Közös Parlamenti Közgyűlés, a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról szóló (2018/C 415/04) állásfoglalás mégis egyértelműen fogalmaz. „Mivel az elmúlt években számos afrikai és európai országban került sor sok életet követelő terrorcselekményekre, és ezért közös kihívást jelent mind az európai uniós, mind pedig az AKCS-országok⁶ számára; mivel minden terrorcselekmény az indokaitól függetlenül bűncselekménynek minősül és megbocsáthatatlan.”⁷

² CoESS 20192019b: 7–8.

³ North Atlantic Treaty Organisation (NATO): Észak-atlanti Szerződés Szervezete.

⁴ NATO's Military Concept for Defence against Terrorism. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm.

⁵ VASS 2009: 10.

⁶ Az ACP-országok, más néven AKCS-országok (angol rövidítés: African [afrikai], Caribbean [karibi] és Pacific [csendes-óceáni] szavakból) az Európai Közösséggel, illetve annak utódjával, az Európai Unióval együttműködési megállapodást kötő harmadik világbeli országok csoportját jelentik.

⁷ Állásfoglalás a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról. HL C 415/18., 2018. november 15.

Tanulmányomban mindezen cselekedetek elleni küzdelem magánbiztonsági szereplőinek képességeire kívánok rávilágítani. Hangsúlyozva annak tényét, hogy a terrorizmus elleni küzdelem részeként a rendészettel, így a biztonságunk megteremtésének állami szereplőivel kiemelten a rendőrség tevékenységével sokan és sokféleképpen foglalkoztak. A rendészettudomány kutatói közül viszont csak kevesen irányították figyelmüket a biztonság megteremtésének periferiáira, a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazására, a biztonság megteremtésének nem állami szereplői tevékenységére és ezen tevékenységek terrorizmus elleni küzdelemre gyakorolt hatására.

A MAGÁNBIZTONSÁGI AGGODALOMRÓL

A honi rendészettudomány gondolkodói szerint a rendészet intézményrendszere a biztonság és a közhatalmi jogosítvány mennyisége, illetve erőssége alapján is csoportosítható, elsődleges rendészeti szervnek tekintve az általános feladatokat ellátó rendőrséget, míg másodlagos rendészeti szervnek a Terrorelhárítási Központot, a Nemzeti Védelmi Szolgálatot (a továbbiakban: NVSZ), a polgári nemzetbiztonsági szervezetrendszer tagjait, a büntetés-végrehajtási szervet, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri szervét, illetőleg az Országgyűlési Őrséget. A rendészeti jellegű feladatokat ellátó egyéb közigazgatási szervek csoportjába sorolható a katasztrófavédelem, a természetvédelmi őrségek, az önkormányzati természetvédelmi őrségek, a mezőőrség, a közterület-felügyelet, az erdővédelmi szolgálatok, az erdészeti szakszemélyzet, a hivatásos vadászok, a halászati őrök és a hegyőrök. Nem közigazgatási rendészeti jellegű szervekként vagy „pararendészeti” szervekként tekinthetünk a személy- és vagyonőri társaságokra, a magánnyomozókra és a polgárőrségre.⁸

A rendészet nagy családját a komplementer, azaz kiegészítő rendészet oldaláról megközelítve annak kiemelt fogalmi eleme a rendőrség tehermentesítése. Azaz az úgynevezett biztonsági rések betömésének értékteremtő tevékenysége, determinálva ezáltal az érintett magánbiztonsági szervek jövőbeni küldetését, bűnmegelőzési funkciójuk erősödését, komplementer rendészeti tevékenységként gondolva a biztonság kollektív társadalmi munka és kooperáció révén történő megteremtésére. Az állam erre felhatalmazott rendvédelmi szervei mellett a rendvédelmi feladatokat is ellátó szervek, önkormányzatok, magánbiztonsági szolgáltatók, civil önvédelmi szervezetek segítő, támogató tevékenysége tartozik ide, amelyeknek legfontosabb küldetése a bűnmegelőzés. A komplementer rendészet alapköveinek tekintjük

⁸ BALLA 2015: 11–12.

a megelőzést, a proaktivitást, a társadalmi tudatosítást, a társadalmi beágyazottságot, a biztonsági rések betöltését. Ugyanitt sugallva azt is, hogy napjaink rendőrsége már egyre kevésbé képes érdemi bűnmegelőzési eredményeket önállóan elérni, ezért a komplementer rendészeti szervek meghatározó szerepe vitathatatlanul válik a rendőrség bűnüldöző, bűnfelderítő munkájának tehermentesítésében.⁹

A biztonsághoz való jog tekintetében a közhatalom előtti egyenlőséget vizsgálva említtem meg a nyomon követhető szakirodalom pozitivista szemléletét, amely szerint „a közbiztonságot biztosító szervek a helyükön vannak, azok egymáshoz való viszonya, a struktúra elfogadható, s az így adott struktúrán belül akarják a munkát hatékonyabbá tenni”. Kimondható azonban, hogy a közrendőrség, a speciális rendőrségi szakszolgálatok (nemzetbiztonság, adó- és vámnyomozó hatóság) és a biztonsági magánszemélyzet hármas struktúrája korántsem problémamentes viszonyrendszerű. Az egymást kiegészítő munkamegosztási *status quón* felüli elmentéket és ellentmondásokat feltételezve „a magánbiztonsági szervek egyfajta refeudalizációként, a jogegyenlőségi jogot sértő privilégiumként értékelhetőek”.¹⁰

Alapvető probléma, hogy vannak olyan átlagos állampolgárok, akiknek csak a rendőrség által biztosított közrend és közbiztonság jár, míg akik arra anyagilag képesek és megfizetik, azoknak plusz biztonsági igényeik is lehetnek, „azaz a vagyoni különbségek vonzataként (köz)biztonsági különbségek keletkeznek állampolgár és állampolgár között”. A hanyatló közbiztonság komplementerré válásával a biztonság piacon beszerezhető áruvá vált, a tehetősek számára elérhető terméké, amelyben a magán- és közelem már nem minden tekintetben választható el egymástól. A közbiztonság hanyatlása ezáltal vált egyszerre szakmai és társadalmi kérdéssé, olyan problémává, amelyre különböző formájú és súlyú szakmai (rendvédelmi) válaszok születhetnek. Érdekes problémakör, hogy az adott nemzetállamon belül az állami rendőrség és a magánbiztonsági szolgálatok munkamegosztásának hatására pusztán a problémák tolódnak el, míg a bűnözés szintje nem csökken, csupán a bűnözés a jobban védett népeiségtől a kevésbé védett népeiség irányába tolódik át. A védettség egyenlőtlenségek okán pedig magasabb és alacsonyabb biztonsági szintű övezetek jönnek létre.¹¹

Mindezekkel szemben Finszter Géza a rendészettudomány egyik legjelentősebb gondolkodójaként érvel „az államilag szervezett biztonság és a magánbiztonsági szektor szakszerű és civiljogi konstrukciói között életképes párhuzamos, egymást kiegészítő megoldások szükségessége mellett”. Véleménye szerint egyfelől be kell látni, hogy az általános biztonság garantálására kizárólagosan állami eszközökkel

⁹ CHRISTIÁN 2022: 63–65.

¹⁰ SZIGETI 2000.

¹¹ SZIGETI 2000.

senki sem képes, ugyanakkor a biztonság megteremtésének hatósági monopóliumát etatista hagyományként felfogva zárja ki annak alkotmányos fenntarthatóságát. Az új helyzetben az államnak, a tulajdonosoknak és a vagyonvédelmi cégeknek is tanulniuk kell.¹² A magántulajdon bővülése megteremti a biztonsági piac keresleti oldalát, a vagyonörzés és a személyvédelem szakmává válik, amelynek eszközeit a tulajdonos szerződéssel átruházott jogosítványai adják, és nem a közhatalom. „A közjogi viszony helyére a polgári jogi szerződés lép, a köztisztviselőből vállalkozó megbízott, az ügyfélből pedig szerződést kötő megbízó lesz.”¹³ Továbbá kimondja azt is, hogy a korábbiakban vázolt félelmek akkor lehetnek megalapozottak, ha a közjog nem jelöli ki határozottan azokat a határokat, amelyekről kezdve védelmet csak az állami erőszak-monopólium adhat.¹⁴

Ezen aggodalmakat nem feledve, azokat most félretéve nézzük meg azt, hogy mit tehet közös biztonságunk megteremtése érdekében a magánbiztonsági szektor, és az hogyan járulhat hozzá a terrorizmus elleni küzdelemhez.

A BIZTONSÁGI IPARRÓL

Mindennapjaink európai biztonsága – ezáltal a terrorizmus elleni hatékony, össz-társadalmi szintű fellépés – sem képzelhető el a biztonsági ipar hatalmas kapacitása és a már említett kétmillió biztonsági őr munkája által a közös biztonságunk megteremtéséhez hozzáadott érték nélkül. A térhódítást bizonyítja például az is, hogy a középületek, a létfontosságú rendszerelemek¹⁵ magántulajdonban lévő őrzése, a repülőtereken, sportlétesítményekben, zenés-táncos rendezvényeken nyújtott biztonsági szolgáltatások teljesítése a legtöbb európai polgár számára már magától értetődőek és teljes mértékben elfogadottak lettek. *A személy- és vagyonbiztonság minden ember természetes és alapvető igénye, minőségi életvitelünk egyik vitathatatlan alapfeltétele, azonban hogy az ehhez szükséges feltételeket kinek, hol, hogyan és miből*

¹² SZIGETI 2000.

¹³ FINSZTER 1998: 5.

¹⁴ FINSZTER 2017: 838.

¹⁵ 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről 1. § j) alapján „létfontosságú rendszerelem: az 1. mellékletben meghatározott ágazatok valamelyikébe tartozó szolgáltatás, eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszer-eleme, továbbá azok által nyújtott szolgáltatások, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához, az ország honvédelméhez – és amelynek kiesése e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna”.

kell biztosítania, az már jóval összetettebb és továbbra is nyitott kérdésként jelölhető. Hagyományos felfogás szerint ugyanis kijelenthetjük, hogy a közrend, közbiztonság fenntartása – így a terrorizmus elleni, törvényben is meghatározott küzdelem¹⁶ is – a rendőrség feladata, amely szerep részeként napjainkra már meg kell említeni a magánbiztonsági szektor növekvő szerepvállalását is. Kimondva, hogy a biztonság megteremtésének kétségkívül legmeghatározóbb, de csak egyik szereplője a rendőrség; a biztonság mint szolgáltatás megteremtésében a civil szférával együttműködve. Nézőpontot váltva viszont lehetséges, hogy éppen a rendőrség kapcsolódik be – például a kiemelt sportrendezvények, zenei fesztiválok – magánbiztonsági célú rendfenntartásába. A szerepek tehát keverednek, a határvonalak elmosódnak, amely helyzetet még izgalmasabbá teszi az EU-s tagságunkkal járó jogok és kötelezettségek gyakorlása, a globalizáció hatásai, különösen az állami szerepek, közfeladatok ellátásában¹⁷ megfigyelhető változásokat is nyomon követve.¹⁸

A biztonságpiaci ilyen irányú liberalizálódása a magánbiztonsági szektor számára megnyíló komoly piaci lehetőséget eredményezett, amely azzal arányos és igen komoly felelősséggel párosul.¹⁹ Az állam rendészeti szervei által szavatolt hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonság mellett megjelenik és kézzelfogható valóságként létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság, amely céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása – megóvása, fenntartása – maga is szolgáltatás.²⁰ A magánbiztonság egy olyan, ellenszolgáltatás keretében, piaci alapon működő, engedéllyel bíró vállalkozás vagy természetes személy által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti a jogainak teljesebb körű gyakorlását.²¹ Ugyanakkor a biztonság mint alapvető szükséglet áruvá válásának folyamata számos etikai és jogi kérdést is felvet, gondolva itt elsősorban a magánbiztonsági cégek profitorientált, piaci alapú, az államgépezeten kívüli tevékenységére, amelyben a közjó és a közérdek másodlagos.²²

¹⁶ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 1. § (1) bekezdés: „A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése, valamint az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátása.”

¹⁷ BENCZE 2012: 31–33.

¹⁸ BARTHA 2017: 25.

¹⁹ CHRISTIÁN 2014.

²⁰ FINSZTER 2012: 253.

²¹ CHRISTIÁN 2018: 148–150.

²² KEMPA 1999.

Tanulmányom további részében nemzetközi magánbiztonsági kutatások tudományos eredményeire²³ támaszkodva a magánbiztonsági szektor társadalmi-gazdasági értékteremtő képességét vizsgálom, egy olyan ágazat tükrében, amelynek valódi értékteremtő képességét az állam, a piac és a társadalom komplexitásában, a keresleti és kínálati oldal elvárásai alapján van lehetőség érdemben megismerni.

A KOCKÁZATI TÁRSADALMAKRÓL

A jelenkorunk Európájában kialakult jóléti államok olyan, a társadalmi javakat újraelosztó kockázati társadalmakká alakultak, amelyek egyik elsődleges funkciója a veszélyelhárítás lett. Ezen társadalmakban a magán-, az üzleti és az állami szféra tagjainak, szervezeteinek elsődleges figyelme az objektív és szubjektív biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzésére, felszámolására, a potenciális bizonytalansági helyzetek kezelésére irányul. A létfenntartással kapcsolatos, akár hagyományosnak is tekinthető bizonytalansági faktorok kiegészültek a folyamatossággal kapcsolatos félelmekkel, értve ezalatt a foglalkoztatással, a szociális biztonsággal, az egészségüggyel, az élelmiszer-biztonsággal, a pénzügyi biztonsággal, a magánélet védelmével, a migrációval, a demográfiával, a környezettel, illetőleg a legutóbbi időben a Covid-19-világjárvánnyal kapcsolatos aggodalmakat.²⁴

Az interperszonális (értsd: személyek közötti) észlelési minták megváltozásával a kockázati társadalom polgára „erkölcsi pánikot”²⁵ tapasztal, az új erkölcsi rend a biztonságon és a kockázatsökkentési vágyon alapul. A globális gazdaság, a gazdasági szabadkereskedelem, a globalizáció²⁶ megjelenésével a társadalmunk egy újabb dimenzióval kiegészülve a fejlett információs társadalom felé halad, amelyben a korabeli vízió, a *global village* realitássá válik.²⁷ Mindezek mellett a biztonsággal és védelemmel kapcsolatos köz- vagy magánfelelősség kérdésköre is a figyelem központjában áll, ugyanis magáncégek látszólag a hatóságok kizárólagos hatáskörébe tartozó szolgáltatásokat is nyújthatnak. A szuverén nemzeti állam – továbbra is fontos, de – már nem az a szereplő, aki köré a politikai közösség csoportosul,²⁸ a versengő játékosoknak pedig naponta kell bizonyítani hasznosságukat. A polgárok

²³ CoESS 2013.

²⁴ CoESS 2013: 9.

²⁵ BECK et al. 1997: 120.

²⁶ HELD 1999: 1–15.

²⁷ GUEHENNO 1994: 53–69.

²⁸ GUEHENNO 1994: 29–42.

pedig az adóügyi erőfeszítéseikkel arányos – állami és piaci vonatkozásban is – mérhető eredményeket kívánnak látni védelmükkel, biztonságukkal kapcsolatosan.²⁹

Így nem meglepő, hogy a kockázati társadalmak magánszektorának viszonylagos egyszerűséggel sikerült ebből tőkét kovácsolnia. Olyan helyzet teremtődött, amelyben a bűnügyi jelenségeket kockázatnak tekintik, és új biztonsági stratégiák válnak létfontosságúvá, a közbiztonság „hagyományos” szereplői mellett pedig „új” és folyamatosan fejlődő magánbiztonsági szereplők jelentek meg. A magánbiztonsági szektor nemzetközi jelleget³⁰ öltött, és közös biztonságunk megteremtésének egyik meghatározó szereplőjévé vált.³¹ A lehetséges példák száma pedig kimeríthetetlennek tűnik, hiszen a piaci igények határozzák meg a szolgáltatások sokszínűségét. Számos nemzetközi példa közül gondolva itt például arra is, hogy már a dél-afrikai apartheid rezsim brit magánnyomozókat bérelt fel, hogy a brit illetékességi területeken információkat gyűjtsenek az apartheidellenes aktivistákról,³² vagy akár beszélhetünk a nemzetközi vizeken hajózók kalózkodás elleni védelméről is.³³ Továbbá, sokak által csak kevésbé ismert, de annál jelentősebb nemzetközi hatású afrikai példaként említhető Rita Abrahamsen és Michael C. Williams tanulmánya, amely a köz- és magánszféra közötti rendészeti komplementaritás jelentőségét hangsúlyozza a dél-afrikai Fokvárosról és a kenyai Nairobiról írva; kijelentve, hogy a magánszektor olyan magasan képzett szakembereket és technikai eszközöket képes az állami rendőrség számára biztosítani, amelyek alkalmazására az állami szektornak sajnos nem nyílik reális lehetősége. A magánszektorral való illetén együttműködés pedig lehetővé teszi a magasan képzett szakemberek és speciális erőforrások közcélokra történő igénybevételét.³⁴ A tanulmány szerint Fokváros központi rendfenntartásának jelentős részét a város – egy bűnügyileg különösen fertőzött és az állami erők által kontrollálhatatlan időszakban – egy, az állam által erőteljes jogi eszközökkel szabályozott transznacionális biztonsági vállalkozásnak adta át, amely a rendőrséggel szoros együttműködésben erősítette meg a polgárok kormányzatba vetett bizalmát, és radikálisan csökkentette a bűnözési mutatókat. Ilyen módon lehetőség nyílt a magántulajdon gazdasági tőkéjének mozgósítására, a magánbiztonság szimbolikus helyzetének nemzeti és nemzetközi szintű megerősítésére.³⁵

²⁹ CoESS 2013: 10.

³⁰ COOLS 2002.

³¹ INHES–CoESS 2008: 95; COOLS et al. 2010; PASHLEY–COOLS 2012.

³² BUTTON 2008.

³³ CoESS 2019a.

³⁴ ABRAHAMSEN–WILLIAMS 2011: 196–215.

³⁵ ABRAHAMSEN–WILLIAMS 2011.

Mindezeknek mond ellent Nairobi története, ahol a tartós kormányzati korrupció, a hatástalan és szintén korrupt, bántalmazó rendőri tevékenység hatására az állammal szemben kialakult állampolgári bizalmatlanságot csak tovább mélyítette a magántulajdonban lévő – jogilag szabályozatlan tevékenységű – magánbiztonsági vállalkozások rendfenntartásba történő bevonása. Az igénybe vett magánrendőrségek és közbiztonsági erők között versenyhelyzet keletkezett, és a biztonság megteremtése (értsd: a biztonság mint szolgáltatás megvásárlása) a gazdagok kiváltságává vált, míg a kevésbé tehetőseknek továbbra is meg kellett birkóznia a hatástalan működésű, tekintélyelvű állami rendőrséggel. Mindez pedig mélyen erodálta az állam legitimitását, és rendkívüli módon rontotta az amúgy is kedvezőtlen bűnözési mutatókat.³⁶

A sokszínűség korszaka

A köz- és magánbiztonság közötti határok elmosódása,³⁷ a fenyegetettség nélküli állapot mint minden egyes polgár alapvető igénye újfajta szakmai párbeszégeket és stratégiákat eredményezett, míg azok eredménytelensége a bizonytalanság, a félelem, a félelemkeltés, a tényleges károkozás közvetlen lehetőségét hordozza magában.³⁸ Mindez hangsúlyossá teszi a biztonságot fenyegető elemek, tényleges jogsértések közvetlen okának és hatásainak lehető legnagyobb mértékű korlátozását, a bűnözés okozta „kellemetlenségek” megelőzésére történő felkészülést, a bűnözés elleni küzdelem jelentőségét, rámutatva, hogy a tevékenységgel kapcsolatos irányítási elem már nem a hatóságok kizárólagossága, az többszereplőssé válva – minden résztvevő saját felelősségi körén belül³⁹ – kiterjed a szociális intézményekre, üzleti közösségekre és a civil lakosságra is.

A köz- és magánterületek közötti határok elmosódása, a tőke, az áruk, a szolgáltatások, az emberek áramlása földrajzilag is definiálható „csomóponti orientációt”,⁴⁰ új típusú biztonsági kockázatokat eredményezett, ami újszerű kockázatelemzési és komplex⁴¹ (rendőrségi) ellenőrzési módszereket igényel.⁴² Ezáltal valamennyi biztonsági szereplőnek újra kell gondolnia az eddigi, „hagyományosnak” mondható szerepét, és a meglévő biztonsági dogmákon túllépve be kell

³⁶ ABRAHAMSEN–WILLIAMS 2011.

³⁷ COOLS et al. 2004: 189.

³⁸ CoESS 2013: 10.

³⁹ COOLS 1997.

⁴⁰ GILLIER et al. 2009.

⁴¹ HOOGENBOOM 1994: 127.

⁴² SHEARING–WOOD 2004: 27.

tudnia lépni a problémaorientált, a párbeszédre és együttműködésre épített „sokszínűség korszakába”.⁴³

A HOZZÁADOTT ÉRTÉK FOGALMA

A magánbiztonsági szolgáltatások értékteremtő tevékenységének további vizsgálata előtt elengedhetetlen a hozzáadott érték általános jelentésének tisztázása. Egy szolgáltatás vagy termék hozzáadott értéke egy olyan javított vagy többletértéket jelent, amely által az összérték növekszik. A szolgáltatás vagy termék végfelhasználó-oldali⁴⁴ vizsgálatával pedig az „értékláncelemzés” mint stratégiai menedzsereszköz nyújthat kielégítő magyarázatot, amely a – valamennyi, állami és nem állami szereplő által elvégzendő – stratégiai elemzés, választás, végrehajtás és ellenőrzés sorozatát jelöli, magában foglalva a termék előállításához, piacra viteléhez, szállításához és annak támogatásához (beszerzés, fejlesztés, *know-how*, humán erőforrás, infrastruktúra-szervezés, minőség-ellenőrzés⁴⁵) szükséges tevékenységek, építőelemek sorát.⁴⁶ A végfelhasználók köre pedig az állam, a piac, a társadalom, a hatóságok, a vállalkozások, illetőleg a polgárok között keresendő.⁴⁷

Kereslet- és kínálatoldali közgazdaságtan

A kereslet és a kínálat a piaczgazdaság alapja, míg annak kapcsolódási pontja a piaci ár,⁴⁸ ami szintén a kereslet és a kínálat gazdasági oldalát helyezi előtérbe.⁴⁹ A keresletoldali gazdaság, a kereslet esetleges csökkenése azt jelenti, hogy az államháztartás az anyagi forrásokat közmunkákba és közfeladatok finanszírozására fordítja.⁵⁰ Ezzel szemben Say törvényéből az következik, hogy a kínálatoldali gazdaságban a kínálat keresletet eredményez.⁵¹ Ami ennek magánbiztonsági oldalát tekintve egyértel-

⁴³ SHEARING 2005.

⁴⁴ JOHNSON-SCHOLES 1993: 124.

⁴⁵ THOMPSON-STRICKLAND 1996: 98–99; JOHNSON-SCHOLES 1993: 121; WIT-MEYER 1994: 175.

⁴⁶ THOMPSON-STRICKLAND 1996: 97.

⁴⁷ CoESS 2013: 11.

⁴⁸ HEYNE 1998.

⁴⁹ BUTLER 2010: 11–15.

⁵⁰ WAPSHOTT-HAYEK 2012: 41.

⁵¹ SAMUELSON-NORDHAUS 2001: 710.

műen kínálati gazdaságra, vagyis a mikrogazdaság⁵² területére épül, és hozzáadott értéke szintén a kínálati tétel. Ennek pedig egyik természetes alapfeltétele az alapvető emberi szabadság és tulajdonjogok, a vállalkozás szabadságának tiszteletben tartása. Ezen jogok gyakorlását pedig a költségek minimalizálása és a hasznosság maximalizálása jellemzi.⁵³

Mindez feltételezi a spontán szerveződő „módszertani individualizmust”⁵⁴ támogató szabad és tisztességes, hatékony piaci versenyt, amelyben a közérdeket akkor lehet a legjobban szolgálni, ha mindenki a saját önértékét követi. Az úgynevezett Mandeville-paradoxon lényege, hogy a magánhaszon egyben közhasznót jelent,⁵⁵ kiegészülve egy újabb etikai dimenzióval, amely szerint az interperszonális kapcsolatok fontos további tényezője a „szimpátia” és a „pártatlan szemlélő” jelenléte.⁵⁶ Ez a gondolatmenet képezi alapját világhírűvé vált gondolatának, amely szerint minden egyén szükségképpen arra törekszik, hogy tőkájével a hazai ipar, a társadalmi jövedelem növekedését támogassa, ezáltal saját termékei is nagyobb értéket képviseljenek. Ez a magatartás nem feltétlen tudatos, és a pontos növekedési hozzájárulás mértéke sem minden esetben tisztázott. Az viszont tény, hogy a honi biztonságipar a saját elemeinek erősítésével amolyan „láthatatlan kéz” gyanánt hazája társadalmi és gazdasági értékeit erősíti.⁵⁷ Ezt támogatja Ludwig Von Mises felfogása is, aki szerint – mint közgazdaságtani tételt említve – az emberi élet szüntelen cselekvések sorozataként⁵⁸ spontán, de rendkívül összetett szerveződések sora, amelyek sokkal hatékonyabbak, mint amit szándékos intézkedésekkel szervezve el lehetne érni.⁵⁹ A spontán társadalmi rend szisztematikusabb, ezáltal a zavartalan piaci folyamatok fejlődését leginkább a spontán kialakuló társadalmi folyamatok segítik.⁶⁰

Gustave de Molinari 1849-es esszéjében arról ír, hogy minden polgár számára létezik az egyéni választás lehetősége, így eldöntheti, hogy az állam/hatóságok vagy a magánszektor szolgáltatásait veszi-e igénybe. Azaz „*il faut rendre libres toutes les industries encore organisées en commun, aussi bien la justice et la police*”, tehát meg kell nyitni, szabaddá kell tenni minden ágazatot, így az igazságszolgáltatást és a rendőrséget is, mégpedig a lehető legalacsonyabb piaci áron.⁶¹ A társadalmat

⁵² WAPSHOTT–HAYEK 2010: 121.

⁵³ CoESS 2013: 11.

⁵⁴ SCHULAK–UNTERKÖFLER 2011: 15.

⁵⁵ HAYEK 1978: 252.

⁵⁶ RAPHAEL 1985: 29–45; SMITH 2003: 3.

⁵⁷ SMITH 1998: 292–293.

⁵⁸ MISES 1996: 41–46.

⁵⁹ VOSSE 1994: 50.

⁶⁰ GRAY 1998: 31.

⁶¹ MOLINARI 1849b: 367.

olyan természetjogi – a szabadságon, felelősségen alapuló – entitásként mutatja be, amelyben a biztonságot a spontán piaci verseny során, úgy, mint minden más, alá kell vetni a szabad piaci verseny követelményeinek.⁶²

A MAGÁNBIZTONSÁG HOZZÁADOTT ÉRTÉKE ÉS A KÖZJAVAK ELMÉLETE

A magánbiztonsági szolgáltatások igénybevételének hozzáadott értéke abban rejlik, hogy a hatóságok, a vállalkozások és az állampolgárok biztonsága értelemszerűen növekszik. A biztonságipar mint közjóság⁶³ megítélése újragondolásra szorul, különös tekintettel a korábbiakban ismertetett kockázati társadalom, integrált biztonsági menedzsment, csomóponti orientáció kérdésköreire és a magánbiztonsági szolgáltatásokra mint mikroökonómiai kínálati gazdasági tényezőkre. Ezáltal a mindenki számára hozzáférhető közjavak kiterjesztő értelmezésében a magánbiztonsági szektor is helyet érdemel.⁶⁴

További érdekes körülményként jelölöm, hogy a biztonság mint közszolgáltatás nyújtása a végfelhasználó számára nem versenyképes szolgáltatás, ugyanis az – mint a jó állam működésének egyik alapfeltétele – senkivel és semmiben nem állítható versenyhelyzetbe, így annak résztvevői szempontjából konkurencia, versenyhelyzet nem keletkezik. A végfelhasználónak joga van az állami segítségnyújtás (szolgáltatás) igénybevételére, de annak hatékonyságára és eredményességére érdemleges befolyással nem rendelkezik. Az állami megtakarítások pedig szükségszerűen az ez irányú hatékonyság és az eredményesség csökkenését is eredményezik, így a végfelhasználó esetenként csak az alacsonyabb színvonalú közbiztonsági szolgáltatás következményeit érzi, tapasztalja. Ugyanakkor a költségvetési források korlátozottsága, a rendészeti szervek túlterheltsége, a minimumszolgáltatások nyújtása mégis a már említett versenyhelyzetet teremti meg. A végfelhasználó viszont rendelkezik azzal a szabadsággal, hogy a piaci versenyzők közül a sajátos igényeihez igazodó, legmegfelelőbb ár-érték arányú, több és jobb minőségű szolgáltatást vegye igénybe, azzal együtt, hogy az könnyen válhat egy szűk réteg privilégiumává.⁶⁵

⁶² MOLINARI 1849a.

⁶³ A közjóság olyan termék vagy szolgáltatás, amelynek fogyasztásából senki nem zárható ki, és a fogyasztók között nincs verseny a termékért. Lásd *Közjóság*. Online: <https://hold.hu/lexikon/kozjoszag/>.

⁶⁴ COWEN 2000: 431–432; BERLAGE–DECOSTER 2000: 315.

⁶⁵ CoESS 2013: 12–13.

A civilek és a vállalatok magánérdeket szolgáló befektetései a magánbiztonsági szolgáltatók iránti közérdeklődést is megnövelik, ami szintén összhangban van a rendőrség közbiztonság megteremtésével kapcsolatos alapvető feladataival, így ennek következtében az még nagyobb tartalmat nyer. A magánbiztonsági kérdés innentől kezdve már nem a közbiztonsági igazgatással, hanem magával a közbiztonsággal kerül versenyhelyzetbe. A magánbiztonsági szolgáltatásokba történő végfelhasználói befektetések a biztonság általános szintjének növelésével teszik lehetővé a közbiztonság szereplői számára rendelkezésre álló erők, eszközök, képességek optimálisabb felhasználását, a legmegfelelőbb rendészeti prioritások bevezetését. A közbiztonság megteremtésének állami szereplői – költségvetési megtakarításoktól függetlenül – ismét több, célzottabb és jobb minőségűbb szolgáltatást tudnak nyújtani azokon a területeken, amelyeket már a magánbiztonsági szereplők is ki tudnak szolgálni.⁶⁶

Mindez azt jelenti, hogy a közbiztonsági szereplők a biztonsági lánc represszív és helyreállító, míg a magánbiztonsági szereplők a bizonytalansági problémák proaktív és preventív aspektusaira tudnak leginkább koncentrálni. A már említett biztonsági aggodalom kapcsán felmerült jogi, gazdasági és társadalmi kérdéskör ellentételezésére pedig megfelelő jogi alapot nyújt a szerződések megkötésével kapcsolatos választási szabadság alkotmányos garanciája. Gazdasági aspektusból a munkamegosztás specializációt eredményez, ami szintén az említett hatékonyság és eredményesség javulását jelenti, míg a decentralizáció is további működési előnyként fogalmazható meg. Ennek alapján további innovációs lehetőségek kerülnek előtérbe, a kereslet/kínálat kombinációja olyan információáramlást hoz létre, amely helyes árképzést és költségcsökkentést eredményez. Ugyanitt, a teljesség igényére törekvés alapján jegyzem meg a hatékonyabb és ellenőrizhetőbb tevékenység végzését, a szélesebb körű foglalkoztatás, a professzionalizáció, az oktatás, képzés, valamint a szociális és munkaügyi jogszabályok harmonizálásának további lehetőségét.

A magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi-gazdasági hozzáadott értékének aktualizálása

Az eddigiekben a biztonságot mint terméket, szolgáltatást vizsgáltam, amelyben a marketing, az értékesítés a termék végfelhasználóval történő megismertetését, az arról való végfelhasználói tudomásszerzést jelenti a meglévő és kialakítandó piacokon. Ugyanakkor a szolgáltatás nyújtása az a tényező, amely ténylegesen fenntarthatja

⁶⁶ CoESS 2013: 13.

vagy növelheti a termék értékét (gondolva itt például a bűnügyi költségekkel történő arányba állítására). A támogató tevékenységek között a beszerzés a szolgáltatás/termék fejlesztésének támogatásához szükséges erőforrások felhasználását, míg a humánerőforrás-menedzsment – az egyik legfontosabb építőelemként – a munkavállalók szűrését, felvételét, képzését, fejlesztését és finanszírozását foglalja magában. A technológiai fejlesztés a *know-how*-ra és/vagy a kutatásfejlesztésre vonatkozik, ugyanis értelemszerűen a magánbiztonsági szolgáltatások is befektetnek a tudomány és a technológia piaci irányú fejlesztésébe. Ezen olvasatban az infrastruktúra-fejlesztés a pénzügyi irányításhoz és a minőség-ellenőrzéshez kapcsolódik, ami értékesítési számokban és magában a gazdasági növekedésben nyilvánul meg.⁶⁷ Ezzel elértem tanulmányom egyik alapvetéséhez, amely szerint eljött az ideje, hogy *az itt és mostban gondolkodjunk a paradigmák lebontásáról, a hagyományos elvek alapján eddig elképzelhetetlenről.*⁶⁸

Világosan meghatározott piaci szegmensek

A jelenleg meglévő piaci irányvonalak olyan alapvető szolgáltatásokat foglalnak magukban, mint az élőerős és a technikai eszközökkel végrehajtott őrzés, illetőleg a magán- és számos állami szegmens személy- és vagyonvédelme. Ugyanakkor a jogszabályi alapokon nyugvó, törvényes keretek között végzett – és napjaink technikai vívmányaira támaszkodó – magánbiztonsági tevékenység ennél jóval összetettebb, a megrendelői igények messzemenő kielégítését célzó szolgáltatás portfólióját mutatja. Itt kell megemlítenem a magasabb szintű szolgáltatási körbe tartozó biztonsági menedzsment, a veszteségmegelőzés, a magánnyomozás és a biztonsági tanácsadás, valamint a légi és vasúti közlekedés, a települések biztonsága, illetőleg a közszférához tartozó kritikus infrastruktúra-védelem mint termék rendelkezésre állását.⁶⁹ A kialakítandó piaci lehetőségek kiaknázásának egyik alapeleme az „elszámoltathatósági perspektíva”, amely a magánszektor működésének állami, hatósági, törvényességi felügyeletét jelenti.

⁶⁷ CoESS 2013: 15.

⁶⁸ GOSSELIN–TINDEMANS 2010: 23.

⁶⁹ CoESS 2011; WEMMEL 2011: 150.

A bűnözés magánbiztonsági költségei

A bűnözés költségeinek tisztázása érdekében azokat jogi és közgazdaságtani megközelítésben érdemes vizsgálni, elsősorban a jogalkalmazás gazdasági következményeire összpontosítva. Ez alatt egyrészt a formális szabályozás, a jogi aktusok, a szerződések, a megállapodások költségeit⁷⁰ értjük, másrészt a biztonság megteremtése tekintetében közgazdaságtani szempontból is elemezhetők a bűnelkövetési magatartás gazdasági hatásai, a bűnmegelőzés költségei, a kiszabott büntetés gazdaságossága.⁷¹ Mindezek alapján egyértelmű, hogy az előzetes jogi és gazdasági megközelítés kulcsfontosságú alapja az individuális és racionális szolgáltatás kiválasztásának.⁷²

Az angolszász szakirodalom a bűnözést, a bűnözői magatartást egy különösen érdekes gazdaságossági szempontból, a bűnöző által az elkövetést megelőző előzetes döntést meghatározó körülmények mérlegelésével, az „érvelő bűnöző”⁷³ szemszögéből értékeli, rámutatva, hogy a bűnöző is a piacon tevékenykedik és – cselekménye marginális hasznosságával – eredményei maximalizálására törekszik.⁷⁴ Marginális hasznosságra való törekvése pedig szintén a biztonság iránti keresleti igény erősödését jelenti. A bűnöző elme gazdasági tervezésében is helyet kap a felkészülés, előkészítés, felderítés, végrehajtás és lebukás esetén a büntetéssel járó cselekmények költsége,⁷⁵ nem is beszélve az általa okozott kár költségeiről. Amennyiben tehát a felderítés valószínűsége és/vagy a büntetések súlyossága nő, akkor a bűnös cselekmények elkövetésére fordított összeg is növekszik, így csökkenhet a bűnözés is.⁷⁶

Az ezredforduló óta eltelt időszak esetenként történelmi jelentőségű tapasztalatai alapján az is megállapítható, hogy a terrorizmus fizikailag egyre veszélyesebb és lelkileg egyre hatékonyabb fegyverré vált. Felépítését, finanszírozását tekintve átalakult lazább szervezésű, nagyobb függetlenséggel rendelkező szervezetek hálózatává, amelyek határokon átívelő együttműködése hatékonyabb toborzást, források felhasználását, kiképzést, technológia- és információátvitelt tesz lehetővé. A terrorista szervezetek bebizonyították, hogy céljaik elérése érdekében képesek folyamatosan alkalmazkodni és (anyagi/élőerős) lehetőségeiket – a már említett érvelő bűnözőhöz hasonlóan – optimalizálni.⁷⁷

⁷⁰ HIRSCH 1999: 4–6.

⁷¹ EIDE 2000; VELTHOVEN–WIJCK 2001: 435; HOLZHAUER–TEIJL 1995: 355.

⁷² MATTHYS 2010: 21.

⁷³ BECKER 1996: 6–9.

⁷⁴ CORNISH–CLARKE 1986: 6–9.

⁷⁵ VELTHOVEN 2012: 38; TULDER 1994: 60.

⁷⁶ SZULCZYK 2007.

⁷⁷ LIPPAI 2020: 84.

Ugyanakkor az is tény, hogy alapvetően a képesség és az indíték függvényeként írhatunk le egy terrorista szervezet által kiválasztott célpontot és támadási módszert. Képesség alatt a támadó vagy támadók adottságait értjük, így a terrorista szervezet által nyújtott támogatást, képzettségüket, helyismeretüket, a rendelkezésre álló fegyverzetet, felszerelést, logisztikai lehetőségeiket, röviden azt, hogy az adott helyszínen milyen típusú és mértékű támadást képesek véghezvinni. Az indíték pedig a támadás elkövetésétől várható haszon, amit elsősorban a célpont értéke és milyensége határoz meg. A támadás célpontjának a kiválasztása tehát a képesség-haszon elv alapján működik. A bevezetett biztonsági intézkedésekre válaszul történő változtatások a terrorista szervezetek taktikaiban – mint a gépeltérítések számának csökkenése, miután bevezették az utasok fém-detektorral való rutinellenőrzését, vagy adott célpontok külső védelmi gyűrűjének megerősítése után áttérés az aknavető támadásokra – értelemszerűen mutatja a terrorista szervezetek észszerű alkalmazkodását a biztonsági intézkedések által megnövekedett kockázathoz.⁷⁸ A célponttá válás megelőzése ezek alapján a képességigény növelésével vagy a várt haszon lehetőségének csökkentésével lehetséges.⁷⁹

Az eddigieket összefoglalva tehát a magánbiztonsági szolgáltatások hozzáadott értéke az elkövető remélt hasznának csökkenésében, a büntetések valószínűségében, így a bűnalkalmak/lehetőségek redukálásában rejlik. A magánbiztonsági szolgáltatók hatékony bűnmegelőzési tevékenységének hatására a szituációs bűnelkövetések esélye csökken, az egyén így nem fordul a bűnözés felé,⁸⁰ tehát a biztonság megteremtésének eredményessége is növekszik. Ezáltal az állam által a bűnesetek kapcsán felmerülő megelőzési, bűnüldözési, büntetési, kártalanítási és egyéb költségek is radikálisan lecsökkenhetnek. A polgár és a társadalom mint áldozat számára – különösen a kisstílű vagy utcai elkövetőket érintően – és a hatóságok vonatkozásában kölcsönösen nyerő *win-win* helyzet teremthető, míg a nagyobb súlyú cselekmények – így akár egyes terrorcselekmények – bekövetkezési valószínűsége is exponenciálisan lecsökkenhet.

A megelőzés és a következmények költségeit elemezve érdemes kitérni a megfigyelési és a biztonsági beruházásokra, a biztosítási költségekre, valamint a bűncselekménnyel okozott veszteségekre (értékek, érzelmi/fizikai/pszichológiai költségek, áldozatok támogatása).⁸¹ A társadalom költségeire,⁸² amelyek csökke-

⁷⁸ MORRAL–JACKSON 2009: 7.

⁷⁹ LIPPAI 2020: 81.

⁸⁰ VELTHOVEN 2012: 42.

⁸¹ COHEN 2005: 41–73.

⁸² GILL 2007: 28.

nése – kutatási eredmények alapján – szintén százalékos arányban kimutatható.⁸³ Nemzetközi felmérés bizonyítja, hogy a magánmegfigyelésnek, a betörésvédelmi rendszerek alkalmazásának is egyértelmű bűnözéscsökkentési hatása van.⁸⁴

Mindezt a végfelhasználó szemszögéből vizsgálva állapíthatjuk meg, ezen intézkedések az esetleges incidensre vonatkozó költségek csökkentését, a bűnözés/bűnmegelőzés ár-érték arányú megközelítését irányozzák.⁸⁵ Egy ilyen irányú elemzéssel valamennyi érintett fél számára lehetőség nyílik a speciális végfelhasználói igényekhez igazodó intézkedések, eljárások, struktúrák kiválasztására,⁸⁶ azzal a kitételrel, hogy a felügyeleti és biztonsági intézkedések hozzáadott értéke a biztonsági szolgáltató által elvégezhető további megbízásokhoz és feladatokhoz kapcsolódóan, azzal arányos mértékben módosulhat.

KÖVETKEZTETÉSEK

A magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és termékei által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság javított vagy többletértékéből áll, amelynek alapján a biztonság összértéke eredményként növekszik. A biztonsági stratégiákból a magánbiztonsági ágazat a továbbiakban már nem zárható ki, hiszen alapvető funkciója a bűnmegelőzés, amellyel kézzelfogható társadalmi-gazdasági értéket teremt. Prioritássá vált annak megalapozott, felelős megválasztása, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítja erőit, és melyeket engedhet át a civil, komplementer rendészeti szereplőknek (például a magánbiztonsági szolgáltatóknak, az önkormányzati rendészeti szervezeteknek vagy a polgárőrségnek). Ebből következően különösen izgalmas kérdés, hogy mely területeken erősíti együttműködését velük, így biztosítva az állami feladatok racionalizálását, a hatékonyabb és költségtakarékosabb szervezeti működést, amely nemzetgazdasági szempontból is elengedhetetlenül fontos. A magánbiztonsági szolgáltatások továbbra is kiegészítő partnerként működnek együtt a teljes biztonság megteremtésének irányításában.⁸⁷

Rámutattam arra is, hogy hazánk terrorfenyegetettsége relatív alacsonynak tekinthető, így a magánbiztonság kifejezetten ilyen irányú értékteremtő tevékenysége – ellentétben a kiemelt terrorfenyegetettségű államokkal – csak érintőlegesen értelmezhető. Az azonban kijelenthető, hogy a biztonság mint szolgáltatás

⁸³ CONWAY 2009: 32.

⁸⁴ DIJK 2012: 24–33.

⁸⁵ BEVER 2011: 68.

⁸⁶ COOLS 1994: 230–239.

⁸⁷ CoESS 2013: 27.

magánszektor általi nyújtása a potenciális bűnesetek megelőzését célozza, így kiterjesztő értelmezésben – a megfelelő, célirányos felkészítés mellett – akár egy „békés állam” terrorellenes, bűnmegelőzési tevékenységét is. Visszatérve azonban a biztonság piaci alapú nyújtására, az a mindenkori kereslet és kínálat üzleti, kereskedelmi, ár-érték arányt figyelembe vevő mérlegelésén alapul. Leegyszerűsítve, a végfelhasználó azt veszi meg, ami az érdekében és anyagi lehetőségei alapján a módjában áll. Igazolva ezáltal azt is, hogy minden esetben az adott állam/társadalom biztonsági igénye határozza meg az adott szolgáltatások nyújtásának igényét, ami kizárhatóvá teszi az irreleváns tényezők piaci jelenlétét. Ezáltal növekszik az állami szereplők hatékonysága, a szubjektív biztonságérzet, a tényleges közrend, közbiztonság megteremtésének lehetősége.

Napjaink magánbiztonsági piacán tehát kialakultak a világos és egyértelmű piaci szegmensek, amelyeket számos új elem kiépítése követhet a nem is olyan távoli jövőben.⁸⁸ A nemzetközi magánbiztonsági trendeket figyelembe véve a biztonsági elvárások alapja a piac, a fizetőképes kereslet az őrzési tevékenység mint szolgáltatás nyújtása iránti igénye, amely portfólió az alábbi elemeket foglalja magában.

Őrzés:

- ♦ alapvető őrzés;
- ♦ kereskedelmi személyzet;
- ♦ házon belüli személyzet;
- ♦ rendezvénybiztosítás (sport-, zenés-táncos és egyéb rendezvények);
- ♦ beléptetésfelügyelet;
- ♦ testőrség;
- ♦ kutyás szolgáltatások;
- ♦ kockázatelemzés;
- ♦ kulturális örökségvédelem/múzeum;
- ♦ stewardszolgáltatás;
- ♦ tűzvédelem;
- ♦ recepció és portaszolgálat;
- ♦ fegyveres szolgáltatás.

Mobil szolgáltatások:

- ♦ járőrszolgálat;
- ♦ mobil riasztási, válasz- és hívásfogadási szolgáltatások;

⁸⁸ CoESS 2013: 27.

- ♦ pénzszállítás;
- ♦ értékszállítás.

Műszaki szolgáltatások:

- ♦ riasztórendszerek és CCTV felügyelete;
- ♦ riasztórendszerek telepítése, szervizelése.

Menedzsment és magasabb szintű készségek:

- ♦ biztonsági igazgató;
- ♦ veszteségmegelőzés;
- ♦ magánnyomozás;
- ♦ biztonsági tanácsadás;
- ♦ áruházi nyomozás.

Nagyszabású biztonság:

- ♦ légi közlekedési védelem;
- ♦ városok biztonsága (vasút- és metróállomások, városi járőrözés);
- ♦ kritikusinfrastruktúra-védelem;
- ♦ tengeri biztonság;
- ♦ katonai jellegű szolgáltatások.⁸⁹

A fenti felsorolásból egyértelműen megállapítható, a biztonsági ágazat humán erőforrás-igénye jelentős számú munkahelyet biztosít, míg a szakmai oktatás/képzés, a technológiai fejlesztések és a beruházások szintén kedvező hatással vannak a bűnnövéssel kapcsolatos költségekre, ahogyan az a büntető igazságszolgáltatás több területén is megfigyelhető.⁹⁰ A magánbiztonsági szolgáltatások által megvalósított bűnmegelőzési tevékenység, biztonsági intézkedések eredményeként a bűncselekmények költségei az elkövetők számára megnövekednek, míg a társadalom számára lecsökkennek; bizonyítva ezzel, hogy a magánbiztonsági szolgáltatások értéknövelők: hozzáadott értéket, hosszú távú gazdasági növekedést biztosítanak.⁹¹

Mindezek alapján kimondhatjuk, hogy a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és termékei által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság javított vagy többletértékéből áll, amelynek eredményeként a biztonság összértéke (a hatóságok, az üzleti közösség és a polgárok számára is) növekszik.

⁸⁹ CoESS 2013: 21.

⁹⁰ CZENCER–SZENCZI 2020: 7.

⁹¹ CZENCER–SZENCZI 2020: 7.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ABRAHAMSEN, Rita – WILLIAMS, Michael C. (2011): *Security Beyond the State. Private Security in International Politics*. New York: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511974441>
- BALLA Zoltán (2015): A rendészet államigazgatáson kívüli és piacósított szervei. *Magyar Rendészet*, 15(4), 11–27.
- BARTHA Ildikó (2017): (Köz)érdek a magánbiztonságban? Vita a köz- és civil rendészet viszonyáról és ellentmondásairól. *Belügyi Szemle*, 65(5), 25–41. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.2>
- BECK, Ulrich et al. (1997): *De wereld als risicomaatschappij. Essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang*. Amsterdam: De Balie.
- BECKER, Gary S. (1996): *The Economic Way of Looking at Behavior. The Nobel Lecture*. Stanford: Hoover Institution on War, Revolution, and Peace – Stanford University.
- BENCZE Mátyás (2012): A jogalkalmazási folyamat szociológiai vizsgálata. In BENCZE Mátyás – VINNAI Edina: *Jogszociológiai előadások*. Debrecen: Debrecen University Press, 21–36.
- BERLAGE, Lode – DECOSTER, Andre (2000): *Inleiding tot de Economie*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- BEVER, Frederic van (2011): *Value Selling – Executive Report*. Brüsszel.
- BUTLER, Eamonn (2010): *Austrian Economics. A Primer*. London: ASI Research Trust.
- CHRISTIAN László (2014): Két új ág a rendészettudomány fáján. In GÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Rendészettudományi gondolatok: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 85–91.
- CHRISTIAN László (2018): Magánbiztonsági számvetés. In DOBÁK Imre – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet Boda József 65. születésnapja alkalmából*. Budapest: Dialóg Campus, 145–156.
- CHRISTIAN László (2022): *Komplementer rendészet*. Budapest: Ludovika.
- CoESS (2011): *Private Security Services in Europe. CoESS Facts & Figures*. Online: <https://docplayer.net/9960134-Private-security-services-in-europe-coess-facts-figures.html>
- CoESS (2013): *White Paper – The Socio-Economic Added Value of Private Security Services in Europe*. Madrid, 14 March 2013. Online: www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers
- CoESS (2019a): *White Paper – Passenger Ship Security*. Online: www.coess.org/download.php?down=Ligkb2N1bWVudHMvcGFzc2VuZ2VyLXNoaXAtd2VjdXJpdHkucGRm
- CoESS (2019b): *White Paper – The Security Continuum in the New Normal*. Online: www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers
- COHEN, Mark A. (2005): *The Cost of Crime and Justice*. London: Routledge.
- CONWAY, Edmund (2009): *50 inzichten economie*. Diemen: Veen Magazines.
- COOLS, Marc (1994): *Werknemerscriminaliteit*. Brussel: Vub Press.
- COOLS, Marc (1997): Integrale veiligheidszorg in perspectief. *Pretekst*, (június), 15–17.
- COOLS, Marc (2002): De onderstromen in de private veiligheidszorg. *Panopticon*, 23(2), 134–155.
- COOLS, Marc et al. (2004): *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek*. Brussels: Politeia.

- COOLS, Marc et al. (2010): The International Private Security Industry as Part of the European Union Security Framework: a Critical Assessment of the French EU Presidency White Paper. In COOLS, Marc et al. (szerk.): *EU and International Crime Control. Topical Issues*. Antwerpen–Apeldoorn–Portland: Maklu, 123–141.
- CORNISH, Darek B. – Clarke, Ronald W. (1986): *The Reasoning Criminal. Rational Choice Perspectives on Offending*. New York: Springer.
- COWEN, Tyler (2000): Public Goods. In HENDERSON, David R.: *The Concise Encyclopedia of Economics*. Indianapolis: Liberty Fund.
- CZENCER Orsolya – SZENCZI Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai. *Börtönügyi Szemle*, 39(2), 7–29.
- DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágón (2021): Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák. *Belügyi Szemle*, 69(5), 851–867. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.5.8>
- DIJK, Jan van (2012): *The International Crime Victims Survey Criminology in Europe*. Freiburg: European Society of Criminology.
- EIDE, Erling (2000): Economics of Criminal Behavior. In BOUCKAERT, Boudewijn – GEEST, De Gerrit: *The Economics of Crime and Litigation*. Cheltenham: Edward Elgar, 345–389.
- FINSZTER Géza (1998): Magánvállalkozások a biztonságért. *Belügyi Szemle*, 46(12), 961–970.
- FINSZTER Géza (2012): *A rendőrség joga*. Budapest: Duna Mix.
- FINSZTER Géza (2017): Közrend-közbiztonság-jogbiztonság. In FINSZTER Géza – SABJANICS István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest: Dialóg Campus, 139–174.
- GILL, Martin et al. (2007): *Demonstrating the Value of Security*. Leicester: PRCL.
- GILLIER, Fien et al. (2009): Checking Aspects of a “Nodal Orientation” for Policing the Port of Antwerp. In COOLS, Marc et al. (szerk.): *Readings on Criminal Justice, Criminal Law & Policing*. Antwerpen: Maklu, 359–376.
- GOSSELIN, Derrick – TINDEMANS, Bruno (2010): *Toekomstmakers. De kunst van het vooruitdenken*. Tielt: Lannoo Campus.
- GRAY, John (1998): *Hayek on Liberty*. Routledge: London.
- GUEHENNO, Jean-Marie (1994): *Het einde van de democratie*. Tielt: Lannoo.
- HAYEK, Friedrich (1978): *New Studies in Philosophy, Politics, Economics and the History of Ideas*. London: Routledge.
- HELD, David (1999): *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Stanford: Stanford University Press.
- HEYNE, Paul (1998): Supply and Demand. In BOETTKE, Peter (szerk.): *The Elgar Companion to Austrian Economics*. Cheltenham: Edward Elgar, 137–142.
- HIRSCH, Werner Z. (1999): *Law and Economics. An Introductory Analysis*. San Diego: Academic Press.
- HOLZHAUER, Rudi – TEIJL, Rob (1995): *Inleiding Rechtseconomie*. Arnhem: Gouda Quint.
- HOOGENBOOM, Bart (1994): *Het Politiecomplex. Over de samenwerking tussen politie, bijzondere opsporingsdiensten en particuliere recherche*. Arnhem: Gouda Quint.
- INHES–CoESS (2008): *Livre Blanc. La participation de la sécurité privée à la sécurité générale en Europe – Private Security and its Role in European Security*. Online: www.aproser.es/web/wp-content/uploads/2016/03/La-seguridad-privada-y-su-papel-en-la-seguridad-de-Europa_2008-1.pdf
- JOHNSON, Gerry – SCHOLES, Kevan (1993): *Exploring Corporate Strategy*. Hertfordshire: Prentice Hall.

- KEMPA, Michael et al. (1999): Reflections on the Evolving Concept of 'Private Policing'. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 7(2), 197–223. Online: <https://doi.org/10.1023/A:1008705411061>
- MATTHYS, Joery (2010): *Private Security Companies and Private Military Companies. A Comparative and Economical Analysis*. Antwerpen: Maklu.
- MISES, Ludwig von (1996): *Human Action. A Treatise on Economics*. San Francisco: Fox & Wilkes.
- MOLINARI, Gustave de (1849a): De la production de la sécurité. *Journal des Economistes*, 8(22), 277–290.
- MOLINARI, Gustave de (1849b): *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété*. Paris: Guillaumin et Cie Libraires.
- MORRAL, Andrew R. – JACKSON, Brian A. (2009): *Understanding the Role of Deterrence in Counterterrorism Security*. Santa Monica: RAND. Online: www.rand.org/pubs/occasional_papers/OP281.html
- PASHLEY, Veerle – COOLS, Marc (2012): Private Security in Europe: Towards a European Private Security Model for the Future. In COOLS, Marc et al.: *European Criminal Justice and Policy*. Antwerpen: Maklu, 93–114.
- RAPHAEL, David Daiches (1985): *Adam Smith*. Oxford: Oxford University Press.
- SAMUELSON, Paul – NORDHAUS, William (2001): *Economics*. Boston: McGraw-Hill.
- SCHULAK, Eugen Maria – UNTERKÖFLER, Herbert (2011): *The Austrian School of Economics. A History of Its Ideas, Ambassadors, and Institutions*. Auburn: The Ludwig von Mises Institute.
- SHEARING, Clifford (2005): Nodal Security. *Police Quarterly*, 8(1), 57–63.
- SHEARING, Clifford – WOOD, Jennifer (2004): *Imaging Security*. Portland: Willan.
- SMITH, Adam (1998): *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Oxford: Oxford University Press.
- SMITH, Adam (2003): *The Theory of Moral Sentiments*. New York: Prometheus Books.
- SZIGETI Péter (2000): Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer – nemzetállami szint és lokalitás. *Jogelméleti Szemle*, 1(3), 143–171. Online: <https://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html>
- SZULCZYK, Kenneth R. (2007): *Lecture Notes for Microeconomics*. Online: www.oocities.org/szulczyk/money_banking.html
- THOMPSON, Arthur – STRICKLAND, Alan (1996): *Strategic Management, Concepts & Cases*. Boston: MA: Irwin McGraw Hill.
- TULDER, Felicia van (1994): *Van misdaad tot straf*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- VASS György (2009): Egységes meghatározás a terrorizmusra. *Hadtudományi Szemle*, (2)4, 10–16. Online: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00007/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2009_4_010-016.pdf
- VELTHOVEN, Ben van (2012): *Economie van misdaad en straf*. The Hague: Boom Lemma Uitgevers.
- VELTHOVEN, Ben van – WIJCK, Peter van (2001): *Recht en efficiëntie. Een inleiding in de economische analyse van het recht*. Deventer: Kluwer.
- VOSSE, Inez Kotterman van de (1994): *De visie van Hayek. Een pleidooi voor persoonlijke vrijheid*. Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink.
- WAPSHOTT, Nicholas – HAYEK, Keynes (2012): *The Clash That Defined Modern Economics*. New York: W. W. Norton & Company.
- WIT, Bob de – MEYER, Ron (1994): *Strategy. Process, Content, Context. An International Perspective*. St. Paul: West Publishing Company.

Egyéb források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről

Állásfoglalás a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról. HL C 415/18., 2018. november 15.